

Arkivsak

24/26200-2

Saksbehandler

Anne Strømøy

Saksgang

Fylkestinget

Møtedato

18.12.2024

Interpellasjon fra Fabian Wahl Sandvold (AP) - Freds- og menneskerettighetscenter på Berg

Interpellasjonens ordlyd

I 1942 gikk Vidkun Quisling til frontalangrep på «jøssingene», nordmenn som motsatte seg den tyske okkupasjonen. I sin tale på det fascistiske pinsestevnet på Borre annonserte Quisling «Jeg har tatt konsekvensene av dette, og har opprettet en hønsegård for dem på Borre utenfor Tønsberg».

Berg interneringsleir ble bygget samme år. Leiren ble opprettet av det NS-kontrollerte statspolitiet, og var den eneste norskdrivne fangeleiren under okkupasjonen. Det var bare norske fangevoktere i leiren, mange av dem tidligere SS-frontkjempere fra Vestfold. Berg var fangeleir for politiske fanger, og transittleir for norske jøder arrestert under krigen. I 1942 ble 227 jødiske menn deportert fra Berg til dødsleirer i Tyskland. Kun syv overlevde krigen.

Berg er et viktig historisk vitnesbyrd om nazifiseringen av Norge under krigen. I dag er de fleste brakkene og bebyggelse fra krigen revet, og Berg driftes i dag som et lavsikkerhetsfengsel under Kriminalomsorgen. Straffekjelleren fra fangeleiren er fremdeles bevart, samt togsjennene som fraktet fanger til leiren og administrasjonsbygget som ligger nedenfor fengselet i dag.

Vestfoldmuseene har utviklet et undervisningsopplegg «Det angår også deg» for 9. og 10. klassinger i Vestfold, der ungdom får lære om fangeleiren, nazifiseringen og Holocaust. Opplegget foregår delvis inne på fengselsområdet, der elevene får besøke den bevarte straffekjelleren. Undervisningsopplegget er av høy kvalitet, og har blitt tilbudt flere tusen vestfoldelever gjennom årene. Det bør bevares, og videreutvikles for framtidig formidling. Interessegruppen Berg interneringsleir har også gjort en stor jobb med å bygge opp tilbudet på Berg, arrangere markeringer, og formidle historien om interneringsleiren til et bredt publikum.

I dag finnes syv nasjonale stiftelser som driver freds- og menneskerettighetscenter som tilbyr kunnskapsformidling om historiske erfaringer med fordommer, krenkelser og rasisme i Norge. Det er HL-senteret i Oslo, Falstad-senteret i Trøndelag, ARKIVET i Kristiansand, Nansen fredssenter i Lillehammer, Raftostiftelsen i Bergen og det europeiske Wergelandssenteret i Oslo.

Bergs historiske betydning for Holocaust og nazifiseringen av Norge har nasjonal verdi, og må bevares for framtida. Det bør derfor settes i gang et arbeid for å videreutvikle det eksisterende formidlingsopplegget på Berg, til et mulig freds- og menneskerettighetssenter som kan kvalifisere for statlig støtte. Det vil være i tråd med anbefalingene i Ekstremismekommisjonens underkapittelet «Styrket oppslutning om demokrati og menneskerettigheter», og vil styrke det regionale formidlingsarbeidet om demokrati og medborgerskap i Vestfold.

Det gamle administrasjonsbygget kjent som «admis», som under krigen fungerte som offisersmesse, står i dag tomt og eies av Statsbygg. Bygget står utenfor fengselets gjerder, med egen adgangsvei. Dette kan være egnet som lokale for et permanent formidlingssenter, sammen med straffekjelleren og andre kulturminner rundt fengselet. Fylkesdirektøren bes gå i dialog med partene som i dag holder i formidlingsprosjektet og løfte mulighetene for tettere samarbeid om et mulig senter.

Forslag til vedtak:

- Fylkesdirektøren bes gå i dialog med Vestfoldmuseene om mulighetene for å videreutvikle formidlingsprosjektet «Det angår også deg» ved Berg fengsel.
- Fylkesdirektøren bes innlede dialog med Vestfoldmuseene, Interessegruppen Berg interneringsleir, Tønsberg kommune og andre frivillige fagpersoner om mulighetene for å etablere et freds- og menneskerettighetssenter med statlig støtte. Fylkesdirektøren bes vurdere opprettelse av et interimsstyre som kan jobbe videre for å sikre finansiering til dette.
- Fylkesdirektøren bes gå i dialog med Statsbygg om utvikling av «admis», det tidligere administrasjonsbygget på Berg, som mulig lokale for et permanent formidlingssenter.
- Fylkesdirektøren fremmer sak for hovedutvalg for inkludering, idrett og kultur og fylkestinget med forslag til oppfølging.

Vedlegg:

Interpellasjon 18.12 - Freds- og menneskerettighetssenter på Berg